

**Управління освіти і науки Сумської міської ради
Сумський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 25
«Білосніжка»**

К О Н С У Л Ь Т А Ц І Я
**«Національно-патріотичне виховання -
запорука розвитку соціально-
громадянської компетентності
дошкільників »**

Дошкільний вік є сенситивним для закладання основ патріотичного виховання, формування патріотичної самосвідомості, громадянської відповідальності дитини. Патріотичне виховання дітей дошкільного віку є одним з важливих напрямів їхнього соціально-морального виховання. Актуальність проблеми патріотичного виховання дошкільників обумовлена тим, що формування громадянської позиції полягати в прищепленні їм любові до рідної землі, товарищескості, розумної достатності, цінності родинного життя, духовного повсякденного буття, уважного ставлення до

Як зазначено у Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, патріотичне виховання – складова національного виховання, головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин. Воно сприяє єднанню українського народу, зміцненню соціально-економічних, духовних, культурних основ розвитку українського суспільства і держави .

Виховання нового покоління українських патріотів слід розпочинати вже з періоду дошкільного дитинства. Про це зазначено у змісті Базового компоненту дошкільної освіти України, в якому наголошено на важливості 182 та необхідності раннього прилучення дитини до системи культурних цінностей і традицій українського народу, його фольклорної скарбниці, виховання шанобливого ставлення до рідної мови, формування культури міжетнічних та міжособистісних взаємин .

Організація роботи з патріотичного виховання дітей визначає свою специфіку, пов'язану, перш за все, з віком вихованців. Великі можливості щодо формування патріотизму має старший дошкільний вік, коли закладається фундамент, на основі якого в майбутньому зводиться «надбудівля» майбутнього громадянина та патріота.

Формування у дітей старшого дошкільного віку образного мислення, уявлень про свою культурну та національну приналежність, емоційну сприйнятливості та співпереживання, розвиток інтересу до навколишнього світу, творчої уяви дозволяє говорити про можливість та необхідність закладання у дитини основ національної самосвідомості особистості в контексті виховання у неї основ патріотизму.

Виховання основ патріотизму позитивно впливає на формування емоційної сфери дитини, розвиваючи емоційну сприйнятливості (переживання почуття любові до рідного міста та до країни, гордості за її захисників, поваги до її минулого та сьогодення тощо); активним ставлення до навколишнього, що виявляється в активній діяльності (дитяче волонтерство, патріотичне краєзнавство тощо), намагання доставити радість людям, активною участю в заходах патріотичного спрямування та ін. Специфіка патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку обумовлюється, перш за все, віковими можливостями дітей.

Старший дошкільний вік надає можливість сформувати ставлення особистості до соціуму, рідного краю, культури свого народу. Саме дошкільне

дитинство, на думку О. Вишневського, є «колискою патріотизму». Виокремлюючи три етапи в розвитку національної самосвідомості (етнічний, територіальний та державницький), першим із них вчений називає етап раннього етнічно-територіального самоусвідомлення особистості – її етнізації, коли закладається «коріння патріотизму».

Збереження культурноісторичної спадщини, безцінних пам'яток минулого, в яких акумульовано досвід, знання, мудрість десятків поколінь, – є необхідною умовою наступності поколінь. Від того, наскільки збереглися, усвідомлені та затребувані усі духовні завоювання минулого, визначається духовна сила нації, національна гідність та морально-патріотичний потенціал народу. Особливо цінною для сучасної практики є педагогічна спадщина видатного педагога-гуманіста В. Сухомлинського, який вказував на необхідність закладання у дитини системи життєвих та духовних цінностей, що здійснюється через розкриття дорослими сенсу народної та світової спадщини через художні твори, етику людських стосунків, формування першого практичного досвіду прояву душі по відношенню до рідних та близьких людей, рідного краю з його природою, історією та традиціями, рідної мови – всього того, що визначає батьківщину.

Залучення дітей до цінностей національної культури обумовлено високоморальним національним ідеалом, своєрідним «духовним стрижнем» попередніх поколінь, історичне минуле визначається основою народу як єдиної спільноти. Культурна (творча) діяльність дитини починається з її перших дій і вчинків. Як зазначається в Концепції національнопатріотичного виховання дітей та молоді, важливим визначається збагачення змісту роботи з патріотичного виховання відповідними формами роботи: ознайомленням з елементами культури українського народу та тих народностей, які населяють рідне місто (село); участь громадських та календарних святах; перегляд відеоматеріалів, які презентують багатогранну культуру народів, що населяють Україну тощо.

У роботі з дітьми дошкільного віку задіюються такі культурологічні фактори, як: вивчення традицій, сімейних обрядів, родинно-побутової звичаєвості. Інакше ці фактори називаються народознавчими. Народознавство – наука, що вивчає побутові та культурні особливості народу або народів, проблеми його (їх) походження, розселення. У процесі проведення з дошкільниками народознавчої роботи у них закладаються основи національної самоідентифікації, формуються глибокі позитивні почуття до історії, культури, традицій свого народу, а через них – справжня любов до Батьківщини. Основою виховання патріотизму є національна самосвідомість, підґрунтям якої, у свою чергу, є самосвідомість.

Національна самосвідомість особистості формується завдяки усвідомленню дітьми суспільно вироблених норм і правил. Діти старшого дошкільного віку характеризуються здатністю до усвідомлення особистісних цінностей, відбувається їх емоційне засвоєння, що визначається в міжособистісних взаєминах, діяльності та поведінці. У закладі дошкільної

освіти така робота проводиться на заняттях з ознайомлення дітей із соціумом, у різних формах народознавчої роботи тощо. Результатом ефективного патріотичного виховання є сформованість патріотизму, патріотичних почуттів. Патріотичні почуття – важливий прояв ставлення до своєї Батьківщини. Патріотичні почуття відіграють важливу роль у формуванні національної свідомості та самосвідомості, вони є багатогранними за своєю природою, оскільки об'єднують усі сторони особистості: розумову, моральну, естетичну, трудову, а також фізичний та соціальний розвиток.

Особливістю патріотичних почуттів дітей 6-7 років є те, що вони формуються на основі любові до батьків, сім'ї, рідного дому, на основі ставлення до своєї групи в дитячому садочку, природи рідного краю, свого міста або села тощо.

Патріотична вихованість як результат процесу виховання характеризує прагнення дитини краще пізнати свою Батьківщину, виявляти любов та турботу про неї, бажання берегти природу рідного краю, докладати для цього власних зусиль. Водночас важливо зазначити, що поведінка дитини дошкільного віку переважно стимулюється емоціями, аніж роздумами. Відтак почуття перетворюються на мотиви поведінки й спонукають до дії. Як зазначають провідні фахівці, у старшому дошкільному віці в дитини формується певна лінія поведінки, провідними стають моральні мотиви, з'являється супідрядність мотивів. Важливу роль в особистісному розвитку дитини відіграє мотивація та потреба у суспільно корисній діяльності, яка реалізується в активному ставленні до навколишнього світу взагалі, до рідного краю, своєї домівки зокрема. Під впливом соціальної мотивації формується світоглядна позиція особистості, збагачується її внутрішнє життя, розширюється система уявлень про моральні норми та соціальні оцінки. Показниками засвоєння дитиною моральних еталонів слугують, на думку вказаних авторів, готовність та вміння жити і діяти за нормами суспільно прийнятої моралі, залучатися до суспільно корисних заходів, прагнути пізнавати свою країну, історію та культуру рідного краю, бажання бути схожим на національних героїв минулого та сучасності тощо. Патріотизм як важлива якість особистості передбачає не лише володіння дитиною певною системою знань про свою країну, зацікавлене і позитивне ставлення до української мови, культури, традицій, але й здатність перетворювати свої почуття і ставлення на конкретні справи та вчинки. Адже патріот – це людина, яка не словами, а гідними вчинками та справами щоденно приносить користь Батьківщині, виявляє турботу про свій рідний край, місце, де вона народилася і живе.

До показників патріотичної вихованості віднесено: наслідування моральних авторитетів, засвоєння норм моральних принципів національної поведінки; наявність досвіду колективної діяльності суспільногромадського спрямування; вміння опанування культурною спадщиною народу та ін.

. Набуття дитиною основ патріотизму як однієї із провідних цінностей відбувається під впливом навколишнього середовища та цілеспрямованого виховання. Основні засади реалізації національно-патріотичного виховання

дітей у закладі дошкільної освіти (напрями, форми, методи, засоби) конкретизовано кількох у законодавчих і нормативних документах, зазначених вище.

Отже, процес цілеспрямованого виховання у дітей основ патріотизму варто розпочинати з дошкільного дитинства. Саме у цьому віці в розвитку особистості дитини з'являються новоутворення, які дозволяють успішно організовувати відповідну роботу. Виховання патріотизму у старших дошкільників ґрунтується на переживанні ними любові до рідного дому, краю, країни, радості від зустріч з рідною природою, захоплення народною творчістю. Виховання основ патріотизму у дітей старшого дошкільного віку є важливою складовою їхнього соціально-морального розвитку, формування особистості, її громадянських почуттів, в подальшому – патріотичних переконань, громадянської позиції тощо.

До основних організаційно - педагогічних умов ефективного виховання у дітей дошкільного віку патріотизму провідними фахівцями віднесено:

- формування інтересу до історії своєї сім'ї, родоводу, сімейних традицій, турботи про рідних та близьких людей.
- ознайомлення з історією міста, селища, де діти проживають, виховання почуття своєї співпричетності, відвідування основних пам'яток культури
- виховання бережливого ставлення до людей, природи, культурних надбань
- формування інтересу до народної культури, традицій, української мови
- розвиток здатності помічати стан оточуючих людей та природи, адекватно на них реагувати, виявляти емоційну сприйнятливність, чуйність як базову соціально-моральну якість особистості
- виховання у дітей почуття власної гідності, поваги до оточуючих, ціннісного ставлення до оточуючих
- інтеграція патріотичного виховання в усі напрями виховної роботи та види діяльності дошкільника – зображувальну, музичну, літературну, театральну, творчо-продуктивну та ігрову
- створення у закладі дошкільної освіти куточка патріотичного виховання, до складу якого увійдуть книжки, наочні матеріали, предмети та атрибути з національною символікою, макети тощо
- тісна взаємодія з сім'єю, працівниками музеїв, дитячих бібліотек з патріотичного виховання дошкільників.

Створенню розвивального середовища для ефективного патріотичного виховання дошкільників необхідно приділяти особливу увагу. Таке середовище містить не лише дидактичні ігри, наочні матеріали, атрибути для ігор, літературу відповідного змісту, макети, продукти діяльності, а й передбачає живе спілкування дорослого з дітьми, відповіді на запитання дошкільників, пояснення незрозумілого, коментар й уточнення дитячих міркувань.